Daiva Misiukaite

VILNIAUS KALNŲ PARKO TERITORIJOS ŽVALGOMIEJI TYRIMAI

1989 m. PRPI Vilniaus Kalnų parko teritorijoje atliko žvalgomuosius tyrimus ryšium su draustinio ribų nustatymu. Iškasta 20 šurfų kalvų masyvo pietinėje dalyje, Trijų Kryžių kalno vakarinėje papėdėje. Taip pat žvalgyti kalnai abipus įvažiavimo į Gedulo namus ir bevardis kalnas, esantis tarp Olandų gatvės bei Šatalo kalno.

Nors strategiškai patogus kalvų reljefas ir jų išsidėstymas leidžia manyti, jog tos kalvos galėjo būti naudojamos kaip piliakalniai ar žvalgakalniai, tačiau žvalgomieji tyrimai šių prielaidų nepatvirtino.

Šurfe Nr. 1 - vakarinėje Trijų Kryžių kalno papėdėje kultūrinis sluoksnis siekia beveik 2 m. Jame rastas Jono Kazimiero (1648-1668) šilingas. Anksčiausi radiniai datuotini XVI a. Kasant šurfą Nr. 2 (3,5 m atstumu nuo tiltelio per Vilnią), aptiktos XIX a. Trijų Kryžių kalno šlaitų tvirtinimo liekanos su akmenimis grįstais latakais vandeniui nutekėti.

Tarp Vilnios ir 16-osios vidurinės mokyklos M. Margytės gatvėje esančio kalno pietinėje dalyje aptikti žmonių kapai. Ištirtame maždaug 20 m^2 plote rasta 10 kapų, iš kurių 4 yra grupiniai. Juose žmonės laidoti be karstų, netvarkingai: vieni atloštomis galvomis, kiti ant šono ar užmestomis virš galvos rankomis. Kai kurių rasta tik atskiros griaučių dalys. Mirusieji laidoti galva į šiaurę, šiaures vakarus, arba į pietus. Pavieni mirusieji laudojant orientuoti į šiaurę ir šiaurės vakarus. Karstų liekanų nepastebėta, nors tarp kapų rasta nemažai kaltinių vinių su medžio liekanomis. Laidoti vyrai, moterys, vaikai, paaugliai. Su įkapėmis palaidoti tik du žmonės. Tai, matyt, seniausi kapai, datuotini XVI a. pabaiga ar XVII a. pradžia. Grupiniai netvarkingi kapai, matyt, sietini su 1655 m. karu.

Minėto kalno kitose vietose kastuose šurfuose

neaptikta ankstyvesnės negu XIX a. žmonių veiklos pėdsakų. Analogiški rezultatai kalne tarp Olandų gatvės ir Šalo kalno bei šalia Gedulo namų.

"Gedimino kapo" aikštelės pietinės dalies šurfe Nr. 14, 2 m gylyje, aptikti 4 vyrų kapai. Jie palaidoti į lentiniuose karstuose, sukaltuose kaltinėmis vinimis, be įkapių, orientuoti galva į šiaurę. Kituose šurfuose ankstyvesnės nei XVII a. archeologinės medžiagos nerasta. Vakarinėje pusėje, viršutinėje terasoje, 30 cm nuo žemės paviršiaus aptikta brūkšniuotosios keramikos šukė. Deja, tai skurdoki duomenys platesnėms išvadoms.

Komunalinio ūkio užsakymu rekomenduotose vietose buvo kasami šurfai koncertinės estrados (Dainų slėnyje) aplinkoje. Kalno šlaite, kairėje tako į "Dinamo" stadioną pusėje, (Šurfe Nr. 1) aptikti penki vaikų kapai. Jie laidoti galvomis į pietvakarius, be įkapių, be karstų. Šurfe Nr. 3 po storu gelsvo smėlio sluoksniu, 3 m gylyje, aptiktas kultūrinis sluoksnis su XIV a. keramika. Šurfe Nr. 4 (2x1 m) aptiktas XIV a. kultūrinis sluoksnis, išskirti du jo horizontai su daugybe pelenų ir anglių. Aptikti du plūkto molio židiniai, stulpavietės.

Raimondas Šprainaitis

ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI KASINĖJIMAI KRAŽIUOSE

Du sezonus PRPI Klaipėdos skyriaus archeologai tyrė buvusios jėzuitų kolegijos teritoriją Kražiuose (Kelmės raj.) (pav. 17). 1988 m. buvo žvalgomi kolegijos bažnyčios vieta, esanti į pietus nuo išlikusio kolegijos korpuso. Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad geriausiai išsilaikė plotuose 18 ir 19 atidengti jos pietrytinės ir pietvakarinės sienų pamatai iš stambių netašytų akmenų, rištų kalkių skiediniu, prikaišiojant į tarpus plytgalių ar net puodšukių. Viršuti-